

För mig och mitt barn

INTERVJUSTUDIE MED UTRIKES FÖDDA KVINNOR SOM
BESÖKER ÖPPEN FÖRSKOLA

Innehåll

Inledning	4
Vägar in till den öppna förskolan	6
Information om verksamheten fås via vården eller via bekanta.....	6
En barnvänlig miljö med språkundervisning och gemenskap lockar	7
Egenmakt och hälsa	9
Ett socialt och utvecklande sammanhang.....	9
Tillgång till information om svensk kultur och samhälle	11
Språkutveckling	13
Flexibilitet möjliggör språkstudier under föräldraledigheten.....	13
Ett tryggt sammanhang som främjar språkutveckling	14
Språket som väg till ökad delaktighet.....	15
Förutsättningar för deltagande i arbetslivet	16
Praktisk hjälp och språkutveckling för fortsatta studier och arbete	16
Stöd för kvinnor i en låst situation	17
En brygga till ordinarie förskola	18
Barnen trivs och utvecklas på den öppna förskolan	18
Information och hjälp till deltagande i förskolan	19
Förberedelse inför förskolan	20
Barn på förskolan ger mer tid till studier och karriär	21
Avslutande reflektion	22
Bilaga Frågeguide	23

Inledning

Att bli förälder innebär en stor förändring för de flesta människor. En ny person att älska och sörja för ger livet nya dimensioner. Att ha ansvar för ett litet barn innebär samtidigt att många andra delar av livet sätts på paus. För den som tar hand om ett litet barn är det svårt att arbeta, studera och ibland även att delta i ett socialt umgänge. För många kvinnor som får barn efter en flytt till Sverige tar det tid att lära sig språket och att bli delaktig i samhället, då de inte kan delta i ordinarie sfi-undervisning eller andra insatser under föräldraledigheten och kanske dessutom har ett begränsat socialt nätverk.

Den öppna förskolan är en pedagogisk verksamhet för barn som också kan ge föräldrar stöd i föräldrarollen och social gemenskap. På många håll i landet har verksamheten utvecklats och blivit en arena för språkutveckling och integration. Sedan 2018 driver Sveriges kommuner och regioner (SKR) en satsning på öppen förskola för språk och integration med syfte att påskynda etableringen för utrikes födda kvinnor och öka deltagandet i förskolan bland barn med utländsk bakgrund. I den här studien, som är en del i satsningen, har vi vänt oss direkt till kvinnor som tar del av verksamheten på de öppna förskolorna och frågat vad verksamheten betyder för dem. Syftet är att lyfta fram kvinnornas egna berättelser, upplevelser och erfarenheter av verksamheterna.

Skriften bygger på intervjuer med 15 kvinnor som regelbundet besöker en öppen förskola och tar del av de insatser som syftar till att främja språk och integration. De medverkande kvinnorna bor på olika orter och besöker olika öppna förskolor. Totalt omfattar studien sju öppna förskolor i fem kommuner¹. Vissa intervjuer har genomförts med hjälp av tolk medan andra har genomförts på svenska eller engelska. De kvinnor som deltagit i studien har alla olika bakgrunder och ger olika perspektiv på öppna förskolans verksamhet. Kvinnorna har bott i Sverige i mellan sju månader och åtta år. Sex av kvinnorna har tidigare deltagit i sfi-undervisning eller arbetat i Sverige.

Verksamheterna på de öppna förskolorna har utvecklats utifrån lokala behov och målsättningar. Ändå har de stora likheter. Samtliga verksamheter har som ambition att skapa ett tryggt och meningsfullt sammanhang för barn och vuxna som annars inte har tillgång till relevanta insatser. Vidare erbjuder alla verksamheter sfi-undervisning för föräldralediga medan tillgången till andra aktiviteter och kompetenser, såsom studie- och yrkesvägledning, besök på förskolor eller utflykter i närområdet varierar mellan olika orter och olika öppna förskolor.

Under arbetet med SKR:s satsning har fyra delmål för verksamheterna identifierats, nämligen stärkt egenmakt och hälsa, stärkt språkutveckling, stärka förutsättningar för deltagande i arbetslivet samt främjande av barns deltagande i förskolan. De lokala verksamheterna kan ha olika stort fokus på de olika delmålen.

---

¹ Intervjuerna har genomförts på öppna förskolor i Malmö, Stockholm (Stadsdelarna Vårberg och Enskede-Årsta-Vantör), Strängnäs, Uppsala och Örebro.

Den här skriften är strukturerad utifrån dessa fyra delmål. Före redogörelsen av kvinnornas bild av verksamheten ges en beskrivning av hur de hittat till den öppna förskolan.

Vägar in till den öppna förskolan

Öppen förskola är en verksamhet som är unik för Sverige och nyanlända föräldrar känner i regel inte till den sedan tidigare. För att verksamheten ska nå sin målgrupp krävs därför att information om verksamheten ges på lämpligt sätt. Kvinnorna i studien berättar att de fått information om den öppna förskolan via vården eller via bekanta. De har valt att komma till den öppna förskolan på grund av möjligheten att studera svenska, den sociala gemenskapen och barnens möjlighet att leka och utvecklas.

Information om verksamheten fås via vården eller via bekanta

För att nå målgruppen samarbetar samtliga av de besökta verksamheterna med andra aktörer, såsom barnavårdscentraler (BVC), barnmorskemottagningar (BMM) eller socialtjänst. De flesta kvinnor som medverkar i studien har fått veta om den öppna förskolan via en vårdkontakt under eller efter graviditeten. Andra har fått kännedom om den öppna förskolan genom bekanta eller över internet.

På flera ställen går barnavårdscentralerna och barnmorskemottagningarna längre än att bara skriftligen eller muntligen informera om öppna förskolornas verksamhet. Personal från BVC eller BMM följer då med kvinnan, eller arrangerar gemensamma promenader, till öppna förskolan. På så sätt hittar kvinnorna rent geografiskt till verksamheterna, men det skapar också en mjuk introduktion när de får besöka öppna förskolan tillsammans med personer de sedan tidigare känner.

Jag tittade på ett papper i väntrummet på BVC. Också från distriktsköterskan, jag frågade och han berättade mer om verksamheten.

När man är gravid berättade de [kulturdoulan på barnmorskemottagningen] för mig om skolan. Jag frågade också om hur jag skulle studera, hon berättade om öppna förskolan och visade mig.

Genom BVC blev jag meddelad att man kan komma hit. En gång varje månad har BVC olika teman, exempelvis om ungdomar eller barn och mat, vi samlas här och får veta mer. BVC bjuder in till en gemensam promenad till öppna förskolan. Jag visste inte att det fanns, men BVC visade mig. De skickade sms där de sa 'kom till BVC så kan vi gå dit tillsammans', och så skickade de adressen.

Jag sökte på Google efter öppna förskolan. [...] Med tanke på att jag inte fått en enda information genom BVC, så har jag genom vänner och upplysningar fått veta att man kan googla fram, och hittade vilken som fanns närmast.

Jag träffade en kompis när jag gick i parken, en annan från Filippinerna, hon har en son. Hon visste om att det fanns öppna förskolan i Högdalen, så då gick jag dit.

Läkaren visade mig hit när jag var gravid, och sen när jag fick min dotter visade de en gång till. Jag gick på SFI två månader i annan kommun, vi flyttade och sen kunde jag inte gå mer för jag blev gravid. Men då fick jag veta att det kommer en lärare hit som har SFI på öppna förskolan.

Första informationen var från barnmorskan, sedan kollade jag även på Facebook och valde direkt att komma hit.

En barnvänlig miljö med språkundervisning och gemenskap lockar

För merparten av de intervjuade kvinnorna var det möjligheten att lära sig svenska som först gjorde att de sökte sig till öppna förskolan. Kvinnorna beskriver att de ville studera på sfi och öva på att prata svenska, i en miljö där även barnen kunde trivas. Att den öppna förskolan är rolig och utvecklande för barnen var för de flesta kvinnorna också en anledning att söka sig till den öppna förskolan. Utöver möjligheten till utveckling för såväl barn som vuxen, är det gemenskapen som lockar. Det sociala sammanhanget beskrivs av samtliga intervjudeltagare som en avgörande faktor till att de går till öppna förskolan flera dagar i veckan under en stor del av sin föräldradedighet.

I intervjuerna framkommer att den ordinarie verksamheten och sfi-undervisningen har olika funktion för besökarna. Sfi-undervisningen beskrivs huvudsakligen vara till för kvinnorna med fokus på studier och språkutveckling, samtidigt som de kan få hjälp med barnpassning. Öppna förskolans ordinarie verksamhet är enligt kvinnorna istället huvudsakligen till för barnen, även om den fungerar som plattform för mammorna att tillämpa sina språkkunskaper i svenska och socialisera. Vissa av kvinnorna kommer främst för sfi medan andra kommer för den öppna förskolans ordinarie verksamhet. Många deltar i båda delarna. Oavsett vilket så beskriver de besöken på öppna förskolan som en mycket viktig del i deras vardag.

Flera saker, först för att jag behöver prata svenska. [...] Också för att jag behöver kompisar. När du har små barn är det mycket svårt att gå ut och träffa kompisar. Jag behöver socialt umgänge.

Jag tänker på det bästa för min dotter, därför kommer jag hit. Det är först och främst därför, men det andra är att jag inte varit i Sverige länge, så det är bra att träffa och kommunicera med andra föräldrar, utveckla min svenska helt enkelt.

För det första vill jag träffa andra föräldrar och andra barn. [...] För mig som mamma vill jag gå på öppna förskolan. Så vill jag träffa andra, inte bara vara hemma och i parken. Då har vi något att göra. För det andra är det att lära mig språket här, så att jag förstår.

[Jag ville gå hit] när jag visste att det fanns en lärare från sfi som skulle komma och undervisa.

Det finns många skäl till varför jag vill komma hit, både för att jag vill lära mig språket och för att mitt barn ska utvecklas här.

För att mitt barn skulle få leka med andra. Lära mig svenska på sfi.

Majoriteten av kvinnorna bor i närheten av de öppna förskolor de besöker. Det finns också kvinnor som åker långväga för att delta i verksamheten, även om detta kan försvåra deltagandet.

[Jag kommer hit] varje dag. Måndag-torsdag, bara fredagar inte. Jag bor 30 minuter bort med bussen, men jag tycker om att komma hit och studera svenska.

I början kom jag varje vecka, men senaste tiden är det inte som förut. Förut kunde min man skjutsa, men nu är han i utbildning så nu är det var tredje vecka.

Egenmakt och hälsa

Att vara föräldraledig kan innebära en hel del ensamhet, oavsett livssituation. För människor som har flyttat till ett nytt land och lämnat sitt tidigare sociala nätverk kan det vara särskilt svårt att hitta en fungerande social tillvaro under föräldraledigheten. Kvinnorna i den här studien beskriver den öppna förskolan som ett betydelsefullt socialt sammanhang, som förgyller vardagen, bryter isolering och får dem att må bättre psykiskt. De berättar också att den öppna förskolan fungerar som en port till det svenska samhället och kulturen, som gör det lättare för dem att ta del i samhället.

Ett socialt och utvecklande sammanhang

Flera av kvinnorna beskriver i intervjuerna att de tidigare under föräldraledigheten har lidit av ensamhet och tristess, och en av dem även depression. De vittnar alla om att den öppna förskolan ger dem ett betydelsefullt socialt sammanhang, som ger en bättre vardag och i vissa fall bryter en tidigare isolering. I intervjuerna framkommer på så sätt att besöken på öppna förskolan bidrar till en bättre psykisk hälsa hos många kvinnor. Det finns flera faktorer som gör den öppna förskolan till en betydelsefull plats för kvinnorna. De uppskattar personalens varma välkomnande och den goda stämningen där människor från olika kulturer kan mötas. De nämner också möjligheten att umgås med andra i liknande situation som de själva samt att få studera språk och lära känna det svenska samhället.

Jag tror att det för mig är nyckeln till att inte vara deprimerad. Det bryter min isolering och jag är mer än bara en mamma. Jag får använda min hjärna.

Det är väldigt mycket socialt, annars är jag bara hemma och det är tråkigt. Psykiskt och mentalt mår jag bra av kontakten med de andra. Jag kommer in i samhället kan man säga.

Att man har något annat att göra. Att man kan prata med människor, både om sånt som är roligt och sånt som är jobbigt. Det känns alltid bättre när man berättat för någon.

Att vara hemma är tråkigt för barnen och för mig. Här träffar jag andra och lär mig språket. Jag får veta hur det fungerar här i Sverige, hur människor tänker.

Det är både i relationen kvinnorna emellan och i relationen till personalen i verksamheterna som kvinnorna stärks och utvecklas. Flera kvinnor beskriver att det kan vara svårt att möta nya människor i ett nytt land. Den öppna förskolan kan då fungera som en plattform för att utöka sitt nätverk och knyta nya kontakter. Gemenskapen på den öppna förskolan skapar samhörighet och leder till nya bekantskaper som för vissa lever vidare utanför verksamhetens ramar. Även lärarna på sfi och öppna förskolans personal kan vara viktiga sociala kontakter för de som har få andra kontakter i Sverige.

När jag har barn i förskola kommer jag ändå komma och hälsa på hela tiden, jag har utvecklat en relation till tjejerna här.

Efter kursen gick vi och shoppade, vi skrattade mycket tillsammans, det var väldigt bra för min mentala hälsa.

Vi har bott här ganska lite i Sverige, öppna förskolan hjälper mig att lära känna andra människor.

När vi är här på andra dagar [när det inte är sfi], är folk ibland blyga. Eller kanske är det deras personlighet? Men jag får inte kontakt med de andra. Förutom Karin [läraren på sfi], hon är det viktigaste här.

Vi är ganska ensamma här, vi har ingen släkt här. Eller min bror men han bor långt bort. Annars har vi ingen familj här, så vi är nästan ensamma hela tiden. Vi har fått ett större kontaktnät genom öppna förskolan, jag känner fler. Jag kan prata med folk i Bulgarien i telefon, men det är inte samma sak som när man träffar människor och dricker kaffe tillsammans.

Till öppna förskolan kommer ibland personer helt utan svenska språkkunskaper. Att kunna prata med någon på öppna förskolan på ett språk man behärskar skapar trygghet och kan vara en väg till fortsatt deltagande i verksamheten. Sfi-lärarna är ofta generellt språkkunniga och har baskunskaper i flera språk, både för att de studerat flera språk men också för att de lär sig ord och fraser från deltagarna. De använder sig också mycket av kroppsspråk. Andra deltagare i verksamheterna kan också fungera som språkliga länkar.

Den öppna förskolan fungerar också som ett forum för utbyte av erfarenheter och förhållningssätt i livet. Kvinnorna beskriver bland annat hur de får värdefullt stöd i föräldraskapet. Att umgås i ett mångkulturellt sammanhang ger vidgade perspektiv och skapar förståelse för olika sätt att leva.

Det finns också en mamma som [nyligen] kommit till öppna förskolan som inte kan svenska. Jag har bott flera år i Grekland, och förra veckan förstod vi att vi båda kan grekiska, så nu pratar vi med varandra! Så nu kommer hon hit och går på sfi för mammalediga, de [familjen] har bara varit här i sju månader i Sverige.

Jag lär mig massor av saker av alla andra. Hur de pratar, hur de gör, jag lär av de andra föräldrarna. Hur de tar hand om sina barn, hur de pratar med sitt barn, man lär sig mycket faktiskt.

Att träffa andra föräldrar. Med första barnet, här får jag veta mer, hur man behandlar sitt barn.

Vi pratar om olika teman. Vi sitter ibland alla tillsammans och pratar, diskuterar till exempel mat eller sömn, får tips i föräldraskapet.

Jag har blivit nära de flesta [på öppna förskolan] och jag lär mig allt möjligt om religion och allt annat.

Jag utvecklas eftersom jag kan prata med mina klasskamrater. De är araber, en från Colombia, från olika ställen. Jag tycker det är intressant att utvecklas på det sättet.

Vi har också pratat mycket om olika kulturer. Många kommer från olika länder och berättar om sin kultur, personalen pratar om svensk kultur. Det är stora skillnader. Det är viktigt för oss.

Tillgång till information om svensk kultur och samhälle

Att flytta till ett nytt land innebär att förhålla sig till ett nytt samhälle och en ny kultur. I intervjuerna framkommer att det skapas förtroendefulla relationer mellan kvinnorna och personalen och att dessa är viktiga i introduktionen till det samhälle som kvinnorna är nya i. Kvinnorna berättar att personalen på den öppna förskolan hjälper till att dechiffrera outtalade "regler" och vägleder dem om vad som förväntas av föräldrar i Sverige. De kan därför ses som ett sorts språkrör för det svenska samhället.

Öppna förskolan är mycket viktigt för mig, det är en väg till den svenska kulturen. Jag har lärt mig mycket mycket om den svenska kulturen.

[Jag har lärt mig] att man inte slår barn, att barnen har rättigheter och att kvinnor har rättigheter. Jag har fått upp ögonen för mycket om hur det fungerar här i Sverige. Det är bra när barnen växer upp, att man har koll.

Jag har lärt mig mycket om den svenska kulturen, det är väldigt nyttigt, det är i umgänget med andra som jag lär mig. Det är stor nytta både för mig och barnet.

Det ska finnas en ny kurs här nu, 'Föräldraskap i Sverige', fem gånger en gång i veckan. Jag ska vara med. Sen tror jag att man får ett diplom att man gått i kursen.

Personalen på den öppna förskolan kan också förklara och tydliggöra information från myndigheter och andra aktörer som kvinnorna kommer i kontakt med samt hjälpa till rent praktiskt med saker som att ansöka om förskoleplats.

Man förstår samhället, hur det fungerar och lite regler. Personalen är också jättetrevliga och hjälpsamma. Om man inte vet eller förstår något så förklarar de tydligt, jag får bra information från dem. Att få information på telefon i jämförelse med att prata öga mot öga – det ger en helt annan känsla.

När jag behövde hjälp med att översätta texter och sådant så kom jag hit. Och sen är det svårare att prata i telefon än att prata ansikte mot ansikte. Oavsett vad det var, när jag skulle ringa någonstans eller fick ett brev, fylla i papper och sånt, då hjälpte de mig.

De hjälper till med allt, med CSN, med språket och allt. De ringer och pratar på svenska när man behöver, de hjälper med många saker här om man behöver.

Öppna förskolan har samverkan med flera olika samhällsaktörer. De flesta verksamheter erbjuder informationsträffar och konsultation med olika aktörer såsom barnmorskor, sjuksköterskor, förskolepersonal från ordinarie förskoleverksamhet, bibliotek, psykolog, socialtjänst och arbetsförmedling. Kvinnorna beskriver att det är enklare att ta del av information via den öppna förskolan än att själv söka upp informationen. Att insatserna kommer till öppna förskolan skapar på så sätt lägre trösklar, och möjliggör även för kvinnorna att upptäcka insatser som de inte tidigare kände till.

Det framkommer också i intervjuerna att kvinnorna har bättre chans att göra sig förstådda och ta till sig av informationen när mötet sker på öppna förskolan än i andra forum. Detta då det ofta finns språklig hjälp att tillgå, och för att det informella och personliga sammanhanget öppnar upp för andra typer av frågor. Det förenklar på så sätt för kvinnorna att på ett kvalitativt sätt ta del av regionens och kommunens olika service och tjänster.

Varje torsdag kom barnmorska eller socialtjänst eller så, vi lär oss mer om samhället och hur det är i Sverige.

Genom BVC blev jag meddelad att man kan komma hit, en gång varje månad har BVC olika teman här exempelvis om ungdomar eller barn och mat. Vi samlas här och får veta mer. [...] Första gången jag var här berättade de om sjukdomar, tänder och sånt, barnhälsa upp till ett år.

Som mamma kan det ibland vara svårt att be om hjälp, men här kommer hjälpen till dig istället.

Det är också möten med barnmorska och annat, jag kan lyssna vad de säger och ställa frågor. Jättebra när man är mammaledig, bättre att komma hit än att stanna hemma.

Språkutveckling

Öppna förskolor som aktivt arbetar med språk och integration ger många möjligheter till språkutveckling för föräldralediga. Kvinnorna i den här studien beskriver hur de lär sig språket både i den regelrätta sfi-undervisningen och i den vardagliga interaktionen med personal och andra besökare.

Flexibilitet möjliggör språkstudier under föräldraledigheten

Kvinnorna i studien lyfter alla fram betydelsen av att få undervisning i svenska språket på den öppna förskolan. För många är sfi-undervisningen på den öppna förskolan den första språkundervisningen i Sverige. För de som sedan tidigare studerat svenska blir sfi på öppna förskolan istället ett sätt att bibehålla sina kunskaper även under föräldraledigheten. En avgörande faktor till varför kvinnorna väljer att studera under föräldraledigheten är att verksamheterna skapat förutsättningar för att kvinnorna ska kunna ta med barn till sfi-undervisningen. Lokalerna är barnanpassade, med leksaker, barnstolar, spjålsängar och babysitters i anslutning till eller i samma rum som undervisningen sker. Kvinnorna är helt fria att gå ifrån undervisningen för att mata, byta blöja eller på annat sätt ta hand om sitt barn. Kvinnorna lyfter också fram värdet av att det ofta finns annan personal närvarande som hjälper till med barnen när kvinnorna studerar. Stunden då kvinnorna studerar blir på så sätt givande både för dem själva och för barnet.

Det hjälper att ha sfi här. På vanliga sfi kan man inte ha barn med, men här kan jag göra det med mitt barn. Det har motiverat mig att gå och lära mig. Det är en stor hjälp för mig.

På sfi studerar jag, läser, pratar, läraren ger oss uppgifter. Vi har lektion. Där leker också min son.

Jag lär mig svenska medan jag är föräldraledig. Samtidigt träffar dottern andra barn och kan vara social.

Jag har tänkt att de [barnen] ska vara hemma med mig tills att de börjar i skolan. Om jag lyckas att få barnen i förskola och skola så kan jag studera på vanliga sfi, men tills dess går det inte. Det är därför jag tycker om den här dagen, jag kan ta med dem hit och samtidigt lära mig saker.

På sfi-undervisningen ser förutsättningarna lite annorlunda ut än i den ordinarie verksamheten på öppna förskolan och i många andra sammanhang, i det att ingen av deltagarna har svenska som modersmål. Det kan skapa en trygghet och motivera till att våga prata mer svenska.

Innan jag började sfi här tog jag andra svenskakurser. Jag var mycket... Jag vågade inte prata svenska så mycket. Jag pratar engelska och många gör det. Men här såg jag andra kvinnor som har många barn, och inte pratar

engelska. De behöver prata svenska för att gå till affärer och förskola. Det gav mig mer styrka att våga prata svenska. Jag såg de andra som inte hade alternativet att prata engelska. Jag tror att det hjälper mig att integreras i det svenska samhället.

Ibland går jag till kyrkor, men ibland känner jag att mitt språk är så dåligt att jag inte vill gå dit och prata. På sfi är det väldigt tryggt så jag vågar prata och jag utvecklas mycket.

En kvinna berättar att hon tidigare försökt studera svenska på distans, men att det inte fungerade som föräldraledig då tiden inte räckte till. På sfi på öppna förskolan blir premisserna annorlunda, anpassade efter livet som föräldraledig. Samtidigt är det undervisning som bedrivs, med den kvalitet och progressions-tanke som det innebär, vilket kvinnorna också uppskattar. Sfi-studierna stannar för några inte bara på öppna förskolan, utan fortlever också hemma genom läx-läsning.

Dessutom har vi en grupp där vi lär oss svenska hos läraren Eva som är väldigt bra, och som ger mig läxor som jag brukar jobba på. Det känns bra att utnyttja den tiden att lära mig språket.

Ibland studerar jag lite på natten, men på dagen går det inte.

Jag är intresserad av att fortsätta lära mig svenska, vilket jag gör i Evas grupp, men jag ska söka vidare.

Ett tryggt sammanhang som främjar språkutveckling

I öppna förskolans ordinarie verksamhet, med sångsamlingar, informations-träffar och fikastunder, skapas ett sammanhang som uppmuntrar och inbjuder till samtal på svenska. Sammanhanget öppnar upp för kommunikation, och svenska blir i många fall nödvändigt för att kunna förstå och göra sig förstådd. Även de som inte i någon större utsträckning kommunicerar på svenska kan se ett värde i att vara i en miljö där andra pratar svenska med varandra. Det kan kallas för att ”språkbada”.

Jag försöker att prata med andra föräldrar, men det finns inte alltid mycket tid. Därför är min svenska också jättedålig, men jag lyssnar när andra föräldrar pratar med varandra och då fastnar det, det är bra träning.

Att man hör andra prata. Om jag hör något som jag inte förstår så kan Karin förklara för mig. Jag kommer slå upp alla nya ord som jag får höra på öppna förskolan och dom kommer att sitta fast i mitt huvud sen.

Jag har en vän här som jag umgås mycket med, hon pratar inte albanska, vi pratar svenska med varandra.

Jag blir glad av öppna förskolan. Jag utvecklar språket genom att skriva och prata, också med de andra mammorna.

Språket som väg till ökad delaktighet

Genom språket får kvinnorna större möjligheter att på olika sätt vara delaktiga i samhället. Förutom ambitionen att få arbete, som beskrivs närmare i nästa avsnitt, så lyfter kvinnorna språket som nyckel till delaktighet i de sammanhang de möter i vardagen. Flera av kvinnorna poängterar särskilt vikten av språket för att kunna vara en engagerad förälder till barn i förskola och skola. Svenskan är nödvändig för att kunna ta del av och förstå information från skola och förskola, hjälpa barnen med läxor och för att kommunicera med personalen. För kvinnorna blir detta en motivation att lära sig språket, samtidigt som det är en stress så länge de inte behärskar svenska språket tillräckligt väl.

När jag kom till Sverige kände jag att jag måste lära mig svenska, mitt barn ska börja i förskola och skola så jag måste kunna prata och förstå.

Mitt andra barn pratar svenska, nu är hon i förskola, men när hon ska gå i skola - hur ska jag hjälpa henne?

Därför att jag vill lära mig mer så att jag kan bli integrerad. Även för att kunna kommunicera med mina barn, hemma pratar vi svenska för barnens pappa är svensk men de pratar spanska med mig.

Förutsättningar för deltagande i arbetslivet

Att få ett arbete är en viktig del i att etableras i ett nytt land. För de flesta kvinnorna i studien är det också en målsättning som de strävar mot. Många ser att den öppna förskolan hjälper dem och ger stöd på vägen mot ett arbete i Sverige, både genom språkträning och genom att ge information och lotsa vidare till andra relevanta aktörer.

Praktisk hjälp och språkutveckling för fortsatta studier och arbete

Den öppna förskolan hjälper till med praktiska aspekter som föregår fortsatta studier eller arbete. Personalen på den öppna förskolan ger bland annat information om sfi, Arbetsförmedling och kommunens jobbcenter. De kan också hjälpa till med ansökningar till sfi. På många håll får kvinnorna möjlighet att träffa studie- och yrkesvägledare (SYV), som kan ge vägledning om kommande steg på väg mot studier och arbete. Vissa av kvinnorna har sedan tidigare tydliga bilder av vad de önskar arbeta med, ofta för att de redan haft en karriär inom något område. Att arbeta inom förskola och skola, på bank och inom sjukvården är några exempel på vad kvinnorna hoppas kunna arbeta med i framtiden.

Jag lär mig vart jag ska vända mig, jag har hittat till jobbcenter. Jag lär mig jättemycket saker här.

De hjälper mig genom att berätta vad jag ska göra om jag vill fortsätta på universitet. Det är studie- och yrkesvägledaren som gör det.

Att fortsätta med ordinarie sfi-studier efter föräldraledigheten är ofta det första målet på vägen mot ett arbete. De som sedan tidigare inte har arbetat i Sverige ser språket som nyckeln till att komma ut i arbete. Vissa lyfter också fram arbetsplatsen som en arena för att träna och använda språket.

När jag kom till Sverige pratade jag inte svenska, men nu är jag bra. Jag vill studera grund och bli lärare, jag hoppas det.

För mig, jag kan jobba med vad som helst för jag vet att det är svårt att få ett jobb här. Först måste jag lära mig språket bättre, innan jag börjar jobba. Men jag vill gärna fortsätta [jobba] med det jag gjorde i Filippinerna.

Jag vill jättegärna studera och samtidigt jobba, kanske halvtid och studera på kvällen. Om jag är klar med sfi så kan jag jobba, man tränar språket när man jobbar tycker jag.

Stöd för kvinnor i en låst situation

Flera kvinnor vittnar om att det är psykiskt påfrestande att gå från att ha ett arbete, med lång utbildning bakom sig, till att ha en oviss framtid gällande sysselsättning efter sin föräldraledighet. En av kvinnorna väntar på att få sin barnmorskeexamen översatt och att hennes dotter ska få förskoleplats, så att hon så snart som möjligt ska kunna studera på ordinarie sfi och börja arbeta. Några andra av kvinnorna har väntat i flera år på att få svenskt personnummer, och har varken fått delta i studier eller arbete under sin tid i Sverige. Dessa kvinnor, som på olika sätt sitter i en "låst" situation, beskriver den öppna förskolan som ett sammanhang som ger framtidstro och stöd. Verksamheten blir den dörr som är öppen när andra dörrar är stängda. Många kvinnor har ett starkt driv att få börja på ordinarie sfi-undervisning och riktar stor uppskattning mot möjligheten till språkträning på öppna förskolan.

Jag tror det kan påverka mina chanser till studier och jobb sen, men eftersom jag saknar mina fyra sista siffror så kan jag inte göra någonting, det påverkar mig mest. Jag tror att öppna förskolan hjälper mig jättemycket på den här nivån. Jag får inte delta i annan svenskundervisning, så det här ger mig tillfälle att komma hit och lära mig språket och det hjälper mig jättemycket. Jag vill fortsätta med sfi och arbeta som förskollärare som jag gjort tidigare, men oavsett vad så vill jag börja arbeta.

Jag väntar fortfarande på personnummer, så jag väntar bara, väntar i tre år. Jag har läst mycket teori, men nu i tre år har jag varit hemma, väldigt deprimerande. Nu är det bra när jag är på öppna förskolan.

En brygga till ordinarie förskola

Den öppna förskolan är en pedagogisk verksamhet för små barn, och verksamheten strävar efter att fungera som en brygga till ordinarie förskoleverksamhet. Miljön ska vara stimulerande för barn och trivsamt för både barn och vuxna. Kvinnorna i studien berättar hur barnen mår bra och utvecklas på den öppna förskolan samt hur den öppna förskolan förbereder både dem själva och barnen för ordinarie förskoleverksamhet.

Barnen trivs och utvecklas på den öppna förskolan

I Intervjustudien framhåller några kvinnor att det huvudsakligen är för sitt barns skull som de besöker öppna förskolan. Samtliga kvinnor beskriver att deras barn har roligt och gynnas av att vistas på öppna förskolan. Det handlar på olika sätt om språklig, motorisk och social utveckling. Kvinnorna beskriver den öppna förskolan som viktig för barnens språkutveckling och kommande delaktighet i det svenska samhället. Barnen "språkbadar" (dvs. omges av det svenska språket) på öppna förskolan, precis som föräldrarna. De träffar andra barn, föräldrar och pedagoger och får i en barnanpassad miljö träna såväl fin- som grovmotorik. Med utgångspunkt i lek och glädje främjar på så sätt den öppna förskolan barnens välmående och utveckling.

Jag vill jättegärna utveckla min dotter och komma in i samhället. Hon är mitt första barn och vi två är bara hemma. Hon är uttråkad. Här [på öppna förskolan] trivs hon jättebra och är i en trygg miljö, leker med andra barn. Jag tänker på det bästa för min dotter, därför kommer jag hit.

Det var en jätteviktig sak för mig, för att ägna mig åt mitt barn, för att bli mer social och mer aktiv och att barnens psykomotorik ska utvecklas på ett bättre sätt genom lek med andra barn.

Han har också roligt här, de har många leksaker att känna på, och titta på andra barn. Han skrattar och har roligt. Han tycker om att vara här.

Jag tycker att hon utvecklas mest med språket, här hör vi hela tiden folk prata svenska så det blir lättare för oss att förstå. Jag ser att hon redan kommunicerar med barn här, jag tror att det blir jättelätt för henne att börja på den andra förskolan tack vare att vi varit här.

Barnen har glädje av att vara här för det hjälper dem med integrationen, för de pratar mer spanska än svenska som det är nu. Kanske i framtiden kan man komma hit med dem oftare så att de får öva mer på svenska än vad de gör i dagsläget.

Hon utvecklas ganska mycket faktiskt. Tidigare lekte hon bara själv, men nu är hon självständig men kan också samspela med andra barn. Innan gick hon bara till mig och tog inte kontakt med andra. Hon utvecklas också rörelsemässigt, hon kryper mycket och kan klättra på saker.

Sångstunder, pyssel och läsning är vanliga inslag som beskrivs som värdefulla för både barn och vuxna och som ger en inblick i vad en dag på en ordinarie förskola kan innehålla. Särskilt sångsamlingarna lyfts fram som språkligt utvecklande för barn och vuxna.

Genom sången lär sig mitt barn väldigt mycket. Det är edukativt, de lär sig till exempel om kroppens delar också.

Eftersom jag inte är härifrån så känner jag inte till svenska barnsånger. Min dotter får lära sig det när hon är här. Och när mitt andra barn lär sig sånger i förskolan så kan jag sjunga de sånger som de sjunger där.

För oss, vi kan inte sångerna, det är en bra hjälp för att lära oss språket också.

Information och hjälp till deltagande i förskolan

Öppna förskolan är inte sällan den första kontakten föräldrarna har med någon form av pedagogisk verksamhet. Därför är det en viktig instans där föräldrarna kan informeras om ordinarie förskoleverksamhet. Många kvinnor berättar att de genom den öppna förskolan också har fått kunskap om och förståelse för den ordinarie förskolan.

Innan dess visste jag inget om varken öppna förskolan eller vanliga förskolan. Man får en uppfattning om förskolan. Min dotter är 1 år, hon är född i oktober. Hon ska börja förskolan, jag avvaktar men hon ska börja när hon blir två år.

Vi har fått mycket hjälp och information om förskolan. Liselotte [pedagog på en annan öppen förskola] hade berättat mycket innan min son skulle skrivas in på förskolan. Jag tyckte först att han var lite för liten, så vi gick på öppna förskolan och vände oss.

Att ansöka till förskolan kan vara komplicerat. Det handlar om att förstå ansökningsprocesser och kösystem. Kvinnorna beskriver att den öppna förskolan ger värdefull hjälp i detta. Exempelvis kan personalen rent praktiskt hjälpa till att ansöka om förskoleplats. Ansökan till förskolan handlar också om att göra val, varför kunskap om de olika alternativ som finns är viktigt. Öppna förskolan bidrar till att kvinnorna känner sig välinformerade om sina valmöjligheter, genom informationsträffar på den öppna förskolan eller gruppbesök på förskolor i närområdet. En kvinna beskriver att det uteslutande var genom den typen av insatser som hon tagit del av information om förskolan, vilket lett till att hennes son skulle börja i förskola inom snar framtid. Att prata med föräldrar på den öppna förskolan som redan sökt plats till sina barn eller som har barn inskrivna i förskolan kan också vara till hjälp både i hur ansökan går till och i valet av förskola.

Jag har fått veta här att man måste ställa [sitt barn] i kö.

Hon står i förskolekö. Det är tjejerna härifrån som hjälpt mig fylla i papperna och de visste att det fanns en ledig plats på förskolan i närheten av oss. Så de hjälpte mig.

De hjälper till att hitta förskola, de bokar in möten på olika förskolor i närheten och frågar hur många mammor som vill följa med. Jag har varit och tittat på två här borta, och ska kolla på en till. Så väljer man vilka man vill ställa i kö till.

Genom andra föräldrar på öppna förskolan har jag fått information om hur man söker till förskolan, jag har ansökt fem olika platser i ansökan.

Förberedelse inför förskolan

Öppna förskolan strävar efter att vara en 'förskolelik miljö' för att underlätta övergången till ordinarie förskola. Kvinnorna beskriver att den öppna förskolan blir ett sätt för såväl barn som föräldrar att få lära känna förskolans värld i lugn takt. På den öppna förskolan kan barn och föräldrar bli trygga med de sociala aspekterna som hör förskoleverksamheten till, såsom att barnen är del av en barngrupp och får relationer till pedagoger. Kvinnorna får se att barnen trivs i umgänget med andra vuxna. Det kan i sin tur göra att de känner sig trygga att lämna sina barn till pedagoger i ordinarie förskoleverksamhet. På den öppna förskolan får barn och vuxna också lära känna de rutiner och aktiviteter som präglar förskolan, såsom sångstunder, läsning och pyssel.

Barnet blir mer förberedd och redo, hon har redan hunnit att bli social och när det är dags att jag ska komma ut i samhället kan jag känna mig trygg för mitt barn, att det kommer att bli bra.

Jag blir inte lika orolig för förskolan, det blir tryggare att lämna mitt barn. Speciellt med första barnet, att lämna ifrån sig till andra personer gör så att man vill gråta, men här blir man van. Man vet hur det fungerar.

Mitt barn kommer hit och har ganska roligt och ska börja på förskolan när som helst. Och den har hjälpt mig med mitt första barn också, för jag hade jättelätt att lämna henne på förskolan.

Man träffar mammor och småbarn, jag tänker inte bara på mig utan barnet ska ju bli socialt, det kommer bli lättare sen med förskola och allt.

Det kommer kännas helt vanligt för henne att börja förskolan, för hon är van att träffa andra människor, både små och stora. Hade jag inte varit här hade inskolning och anpassning varit jättesvårt. Jag tror inte att det kommer ta lång tid för henne att anpassa sig i förskolan.

Barn på förskolan ger mer tid till studier och karriär

Att barnen blir inskrivna i förskolan är inte bara viktigt för barnen. När barnen går i förskola öppnar det samtidigt upp för kvinnorna att ta sig vidare i studier och arbete. Även om det för vissa kan kännas svårt att lämna ifrån sig barnen hela dagarna så ser kvinnorna värdet av att de själva får möjlighet till studier och arbete.

Just nu pratar jag och min man om när vi vill att hon ska börja på förskolan. För mig, det är mitt första barn, så jag är rädd för att lämna henne. Så klart är det bra personer där, men som en mamma blir jag orolig. Men när hon börjar kommer jag ha mer tid att lära mig språket och kulturen, och möjlighet att ha ett jobb också.

Självklart vill jag att hon ska gå på förskola, jag har tänkt att i januari eller februari. Då får jag möjlighet att gå och lära mig mer i språket och studera. Barnet ska ju vara i omsorgen i förskolan så att jag har fria händer att studera vidare.

Avslutande reflektion

De kvinnor som har medverkat i den här studien har alla sin egen historia och sin personliga anledning till att de besöker den öppna förskolan. Trots att kvinnorna har skilda livssituationer och förutsättningar så liknar deras berättelser om den öppna förskolan till stor del varandra.

Gång på gång under intervjuerna återkommer kvinnorna till teman om att trivas, vara trygga och känslan av att vara del av ett sammanhang. Många beskriver att de mår bättre, har fått nya sociala kontakter och brutit en tidigare isolering. På öppna förskolan skapas förtroendefulla relationer som gör att kvinnorna vågar be om, och ta emot, hjälp. De får stöd i frågor om föräldraskapet eller livet i Sverige. Kvinnorna lyfter också fram möjligheten att lära sig språket med barnen närvarande samt möjligheten att få information och hjälp i kontakten med andra samhällsaktörer, som jobbcenter och förskolor. Att barnen trivs och utvecklas, samt att både barn och vuxna blir redo för förskolan, är också återkommande teman i intervjuerna.

Betydelsen av den här typen av utveckling finns påvisad i forskning och studier. Där framkommer att förutsättningarna för att nå ett aktivt deltagande i arbets- och samhällsliv påverkas av såväl språkkunskaper och formella meriter som av andra personliga förutsättningar, som nätverk, hälsa och värderingar. Där visas också att utrikes födda kvinnor på aggregerad nivå särskilt har utmaningar inom samtliga dessa områden och därmed behov av att stärka sina förutsättningar. Forskning visar även att deltagande i en välfungerande förskolahar många positiva effekter för barnens framtida utveckling (se bland annat SKR:s kunskapsöversikt "*Öppen förskola öppnar många dörrar*") <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/oppen-forskola-oppnar-manga-dorrrar.html> som tagits fram inom den aktuella satsningen).

Ingen av kvinnorna lyfter negativa aspekter med verksamheten och förbättringsförslagen handlar huvudsakligen om att de vill ha mer av verksamheten, såsom utökade öppettider, mer sfi-undervisning eller fler gemensamma diskussionsforum. Sammantaget visar intervjustudien ett påtagligt stort upplevt värde av verksamheten, även mot bakgrund av att en frivillig verksamhet kan förväntas få huvudsakligen positiva omdömen av dem som valt att komma dit. De öppna förskolorna lyckas vara attraktiva för en bred och på många sätt spretig målgrupp. Besökande kvinnor kan delta på egna premisser och skapa tillvaron på den öppna förskolan utifrån egna behov och förutsättningar. Den öppna förskolan erbjuder en till stor del kravlös samvaro, ett andrum från vardagsbestyren där föräldrar kan fika och leka med sina barn. På samma gång finns ett stort utbud av information, undervisning, hjälp och stöd för de som önskar ta del av det. Några av kvinnorna är intensivt medvetna om att den öppna förskolan öppnar en dörr till samhället. Alla uttrycker uppskattning över möjligheten att få hjälp på vägen ut i samhällslivet och att få utvecklas tillsammans med sitt barn.

Bilaga Frågeguide

Kort intro: Jag heter Janina/Elin och gör en intervjustudie där vi intervjuar 15 kvinnor runt om i landet. Intervjuerna görs eftersom Sveriges regering och Sveriges Kommuner och Regioner (en organisation för alla kommuner och regioner i hela landet) vill sprida kunskap om den här typen av verksamhet. De vill lyfta fram berättelser/perspektiv från er som besöker den öppna förskolan för att visa vilken betydelse verksamheten kan ha för enskilda människor. Vi kommer att skriva en rapport som SKR kommer att sprida till intresserade. Vi skickar den till personalen på den öppna förskolan, så att ni kan få se den.

Om öppna förskolan

Fråga	Svar
När kom du hit till öppna förskolan för första gången?	
Av vem/hur fick du veta om den öppna förskolan?	
Hur ofta kommer du hit?	
Varför ville du komma hit?	
Vad brukar du göra när du är här?	
På vilket sätt hjälper den öppna förskolan dig? Först öppen fråga. Därefter delfrågor utifrån delmålen. <ul style="list-style-type: none"> - Påverkar den öppna förskolan hur du mår/din hälsa? I så fall, på vilket sätt? - Har den öppna förskolan påverkat hur du ser på dina möjligheter för framtiden? I så fall, på vilket sätt? - Påverkar den öppna förskolan dina språkkunskaper? I så fall, på vilket sätt? - Påverkar den öppna förskolan dina möjligheter att få ett arbete längre fram? I så fall, på vilket sätt?	

- Har den öppna förskolan påverkat din syn på förskolan? I så fall, på vilket sätt?	
Vad ger den öppna förskolan ditt barn? Alt. Hur påverkar den öppna förskolan ditt barn? Alt. Hur utvecklas ditt barn på öppna förskolan?	
Vad är bra med den öppna förskolan?	
Vad är mindre bra?	

Bakgrund om dig

Fråga	Svar
Hur länge har du bott i Sverige?	
Hur många barn har du, i vilka åldrar?	
Från vilket land kommer du?	
Har du deltagit i etableringsprogrammet på Arbetsförmedlingen? Vilka? Vad	
Har du deltagit i andra studier eller arbetat i Sverige?	
Vad brukar du göra om dagarna när du inte är på öppna förskolan?	

Stort tack för att du deltagit!

För mig och mitt barn

Intervjustudie med utrikes födda kvinnor som besöker öppen förskola.

Den öppna förskolan är en pedagogisk verksamhet för barn som också kan ge föräldrar stöd i föräldrarollen och social gemenskap. På många håll i landet har verksamheten utvecklats och blivit en arena för språkutveckling och integration. Sedan 2018 driver Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en satsning på öppen förskola för språk och integration med syfte att påskynda etableringen för utrikes födda kvinnor och öka deltagandet i förskolan bland barn med utländsk bakgrund. Satsningen är en överenskommelse med regeringen.

I den här studien, som är en del i satsningen, har vi vänt oss direkt till kvinnor som tar del av verksamheten på de öppna förskolorna och frågat vad verksamheten betyder för dem. Syftet är att lyfta fram kvinnornas egna berättelser, upplevelser och erfarenheter av verksamheterna.

Upplysningar om innehållet
Hanna Sällmark, hanna.sallemark@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2020
ISBN: 978-91-7585-822-7
Text: Janina Fryckholm och Elin Törner, Spira